

Eduskunta
Hallintovaliokunta

HE 91/2025 vp

Kuntaliiton lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä (HE 91/2025 vp) eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Kuntaliitto ry. (jäljempänä Kuntaliitto) kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Kuntaliitto kiittää valmistelussa sitä, että esityksellä ei muuteta voimassa olevaa hyvinvointialuejakoa tai maakuntajakoa.

Käytännössä voimassa oleva sääntely on sitonut maakuntajaon ja hyvinvointialuejaon toisiinsa. Esitettyjen muutosten jälkeen hyvinvointialuejakolaissa ei enää säädettäisi maakuntajaosta eikä maakuntajaon muuttumisesta mahdollisen hyvinvointialuejaon muutoksen seurauksena, joka on usean muun viranomaisen toimialueissa noudatettava jako. **Kuntaliitto kannattaa ehdotusta, koska kytkennän poistaminen vakauttaisi muuta hallinnon toimintaa.**

Esitetty muutos on perusteltu ja kannatettava, koska se poistaa hyvinvointialuejaon muutoksen automaattisen vaikutuksen maakuntajakoon. Hyvinvointialuejaon perusteet tulevat liittyä ensisijaisesti sosiaali- ja terveystalvelujen sekä pelastustoimen järjestämiseen. Maakuntajaon keskeiset kriteerit ovat siksi laaja-alaisemmat ja pitävät sisällään asiointi- ja palveluyhteydet, työssäkäynnin, kuntien yhteistoiminnan, elinkeinoelämän yhteydet, yhteistoiminta-alueet sekä kulttuurin ja historialliset perinteet.

Ehdotettavan hyvinvointialuejakolain 1 §:n mukaan hyvinvointialueen alueena on yksi tai useampi kokonainen maakunta, ellei ole erityistä toiminnallista perustetta poiketa maakuntajaosta. Poikkeuksena tästä on Uudenmaan maakunnan alueella voi olla useampi hyvinvointialue kuten voimassa olevan lainkin mukaan. Mahdollisuus poiketa maakuntajaosta erityisen toiminnallisen syyn vuoksi on tärkeää ja voi jossain tilanteessa tukea kunnallisen itsehallinnon/demokratian toteutumista myös tiettyyn hyvinvointialueeseen kuulumisen suhteen.

Hyvinvointialuejakolain 10 §:n mukaan valtiovarainministeriö on kuitenkin hyvinvointialueen muuttamista koskevaa päätöstä valmistellessaan selvitettävä, miten muutos vaikuttaa maakuntajakoon. Käytännössä ko. arviointi tulisi todennäköisesti tehtäväksi myös kuntien toimesta ja asian selvittäminen on siten myös kuntien intresseissä. Oleellista on kuntien kuuleminen prosessissa.

Kuntaliitto pitää erillisen maakuntajakolain säätämistä tarpeellisenä uudistuksena. Maakunnan liitot ovat lakisääteisiä kuntayhtymiä ja niiden toimialueen määräytyminen perustuu erilaisiin kriteereihin kuin hyvinvointialueiden. Maakuntajaolla on laajempaa merkitystä alueen kuntien ja kuntalaisten yhteisen kulttuuri-identiteetin ja intressiympäristön kannalta. Maakuntajaon keskeiset kriteerit ovat siksi laaja-alaisemmat ja pitävät sisällään asiointi- ja palveluyhteydet, työssäkäynnin, kuntien yhteistoiminnan, elinkeinoelämän yhteydet, yhteistoiminta-alueet sekä kulttuurin ja historialliset perinteet. Tämä muutos vahvistaa maakuntajaon asemaa valtion aluehallinnon, kaavoituksen, aluekehittämisen ja muiden yhteiskunnallisten toimintojen peruskona, mikä on perusteltua Suomen perustuslain (731/1999) 122 §:n mukaisten yhteensopivien aluejakojen näkökulmasta.

Maakuntajakolain 55 §:ssä säädetään maakuntajaon muuttamisen vireillepanosta. Säädös laajentaa mahdollisten vireillepanijoiden joukkoa verrattuna voimassa olevaan hyvinvointialue- ja maakuntajakolakiin ja on kokonaan uusi verrattuna vuoden 1997 maakuntajakolakiin. Kuntaliiton näkemyksen mukaan on keskeistä, että kunnalla ja maakunnan liitolla on mahdollisuus tehdä esitys maakuntajaon muuttamisesta. Tämä vahvistaa kuntien ja maakunnan liittojen mahdollisuuksia maakuntajaon kehittämiseen. Valtiovarainministeriölle tämä oikeus kuuluu luontevasti valtioneuvoston asiaa koskevan päätöksen valmistelijana. Sen sijaan Kuntaliitto näkee, että muiden ministeriöiden osalta esitys tulisi välittyä valtiovarainministeriön valmistelun kautta. **Kuntaliitossa ei siten nähdä tarvetta laajentaa vireillepano-oikeutta alueiden käytöstä tai alueiden kehittämisestä vastaaville ministeriölle.**

SUOMEN KUNTALIITTO

Kirsi Lamberg
Juristi

Juha Myllymäki
Lakiasiaintohtaja